

НАКНАДНА ЧИТАЊА

Риђи ирски циник и, уз Оскара Вајлда, без сумње највећи енглески драмски писац XX века, Џорџ Бернард Шо, написао је за памћење: „Будите до последњег даха пустолов духа и постаћете кадри да прескочите своју сенку заувек.“ Баш тако *до њоследњеј даха*. Попут данас већ култног филма Жан-Лику Годара.

Уосталом, како другачије до васколиком пустоловношћу духа разумети и протумачити решеност Мирослава Антића да смогне снаге и прескочи властиту сенку заувек, постајући тако, у исто време, песник, новинар, романијер, боксер, писац сценарија и филмски редитељ, луткар, технички директор позоришта, шахиста, џудиста, драмски и радио-драмски писац, први аутор и цртач стрипа у неким локалним новинама („Панчевац“) тадашње Југославије, сликар али и писац епиграма, вајар, дуборезац, мајстор за стругом, тесар, молер, пројектант, зидар, а да ништа од тога не буде пролазни инцидент.

О томе и о којечему још, о стасовању, школовању, живљењу, боемији, смрти, трагању и трајању Мирослава Антића хоће да на̄с радознале поуче, да нас упуте и науче две само наизглед, на тренут различите, а тако комплементарне и акрибичне књиге. Једна, она Радована Поповића, данас без икакве двојбе једног од најзначајнијих, ако не баш и најзначајнијег нашег књижевног биографа, *Антић њим самим*, настала 2000, а друго издање 2009. године, као логични крај, као завршни интерпункцијски знак, као узвичник, коначно као 16. књига Антићевих *Сабраних дела*, у издању „Прометеја“, и друга др Драшка Ређепа *Улејшавање невидљивој – Хаџиографија о Мирославу Антићу* („Ослобођење“, Сарајево, 1988), као тек једна од четири књиге и, без претеривања, бар још најмање четири стотине четрдесет и четири огледа, студије, есеја која је и колико је написао о Антићу. Дакле, усудио бих се да кажем, његовог Екермана.

Иако је био усмењак првог реда, Антић је својим целокупним стваралаштвом супериорно, речито и узбудљиво демантовао загрцнута мишљења ондашњих делилаца књижевно-критичке правде и кривде да време његовог разрастања и домашености није време поезије. Демантовао их је не само стихом и тврдњом да свако време припада поезији, него и тиражом својих књига, постајући наш најобјављиванији аутор, чији се број мери и исписује са седам цифара. Па, само је *Плави чујерак* доживео преко шездесет издања, а тираж његовог првог објављивања у ондашњем Сојетском Савезу, био је милион и две стотине хиљаде примерака.

Тај распричани усмењак и прегнантни песник, који је с многих разлога тврдио за себе, не једном, да је „дечак из стварности“, а онда и да је „однекуд са звезде, сав створен од светлости“, он који је тако супериорно разградио сан и јаву, по сопственом признању никада није написао прву песму. Негу, другу. „Прву сам“, вели, „преписао од Десанке Максимовић, у трећем разреду основне школе.“ Али се није либио да

каже и ово: „На мене су сви утицали – и Милован Глишић, и Лао Це, и Бош, и Бројгел, и *Свејто Ђисмо*, и Толстој, и Фокнер, и моја мајка Меланија.“ Наравно, и Цесарић. Но, пре свих, чини ми се, Тин Ујевић. Уосталом, није ли баш Ујевић написао онај прастих: „На овом свијету само сања јесте“, толико пресудан да јава Мирослава Антића буде налик сну, али и да га поучи, да га опомене како их – јаву и сан, дакако – ваља разграђивати? Отуда је, слутим, овај страсник и пркосник живота и знао да каже: „Нисмо ми различити. Различите су наше запањујуће сличности.“ И то он, који је тврдио и казивао да је „говор опасна уметност“.

И, уопште, то обично, тек наизглед мирно, а опет циклично и узбудљиво песничко ткање умело је, намах, да збуни логиком спирале, која је и те како ишла у прилог једном новом, другачијем, матићевском виђењу – искоса. Јер, „песма није довршена ствар“. Тако је гледао на стваралаштво, тако на живот, тако на снохватице које је уобличавао, увек нове и другачије. „Имам укупно седам аутобиографија. Мислим, сјајних. И оне се непрекидно праве као и историја. Међутим, сећање је важно. Оно је, пре свега, оно што се није догодило, а носимо у себи. Уосталом, шта ће ми биографија коју сам већ доживео? Да би ми овај живот био бар мало животињи, морам га опет измишљати... Ја не сликам кад живим. Ја *улејшавам невидљиво*.“ Отуда оне друге, другачије, измишљене приче о „херојској“ очевој смрти, о Мајаковском који је рецитовао сатима у Позоришту на Таганки (основаном, иначе, тек 1964. године), о Коњовићу који је његов портрет сликао уљем преко два и по (!) сата, о бележници Миклоша Раднотија коју је поклатио његовој жени, о новосадском млину, поред некадашњег Жежељевог моста, о коме је радозналим бугарским туристичкама приповедао да је то наш нови хотел. О томе да је важно видети кишу како пада увис! И тако даље, и тако редом, јер „само је стварност неистинита. Важно је да докажеш, а не да кажеш“.

„Иначе“, вели Антић, „могао бих и даље да будем аутор многобројних својих аутобиографија. Најдража аутобиографија била би ми она која би почињала са мојом смрћу, а завршавала се мојим рођењем.“

Можда и због тога што се пред крај често сећао стихова Јиржија Волкера, оног чешког песника који је био јако у моди и код нас уочи Другог великог рата, нарочито у девојачким споменарима, „Не бојим се смрти, смрт није зла. Смрт је само загрљај неког другачијег живота. Умирања се бојим.“

Ове мудре и драгоцене књиге уводе нас и воде тако управо том антићевском разгледницом јаве и сна. Једна, Поповићева, сва од Антића и из Антића, како јој и само име каже. Друга, др Драшка Ређепа, сачињена из три целине: „Обликовање неизвесног“ (разговори), „Херојство заборава“ (есеји), „Свечаност постојања“ (дневнички предсмртни разговори, тзв. Плава свеска), уз завршну белешку „Краја нема“, препуна прегнантних судова и лирских дискусија, у којој су сачувани – зашто и то не рећи – многи оновремени текстови, чланци, интервјуи, али и писма Антићу. Као и слике, скице и разгледнице које је писао искључиво себи или их поклањао Ређепу.

Дубоко замишљене над стваралаштвом песника, нимало, ни случајно чак, олако смишљене због тренутка, оне Антића с правом промовишу у нашег савременика. Попут песника самосвојног, који је волео ретко, а и почесто, пријатељу и саговорнику да каже и ово:

„У целом свету кад пишу бајке – био једном, било једном, уверавају те да је то истина.
Једино у Закавказју почињу бајку:
Било једном, а можда и није било.
Ти верујеш ако хоћеш, а можда и не мораш.
Кад је реч о мени – ствар треба завршити закавказски:
Био једном, а можда и није био...“
Бајка, или... јава налик на сан?